

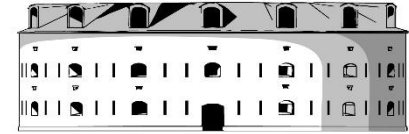

Bomarsunds fästning ligger på östra Åland och är lätt att nå med bil och cykel.

©Statistikcentralen, Lantmäteriverket 2022

Bomarsund

BOMARSUNDS FÄSTNINGOMRÅDE

Idag är Bomarsund ett av Ålands viktigaste forntinnen.

Bomarsunds besökscenter invigdes 2022. Här kan du lära dig mer om Bomarsunds och Ålands historia

www.museum.ax

bomarsund@museum.ax

Bilder:

Ålands museum,

Ålandsbankens samling, Ålands museum

© Ålands museum 2024

År 1809 blev Finland och Åland, som i flera hundra år varit del av Sverige, en del av Ryssland, den del av det ryska kejsardömet som låg längst västerut.

För Ryssland var det viktigt att visa sin närvaro i det nya området och befästa gränsen. Rysk militär stannade därför kvar på Åland, och man planerade en förläggning och en örlogsbas.

Fästningen placerades i Bomarsund på grund av platsens geografiska läge. Att den låg på öns östra sida var strategiskt klokt, eftersom man då hade bättre förbindelser med Ryssland. Bomarsund låg också mellan två sjöfartsleder. Den som anföll Bomarsund skulle vara tvungen att dela sin flotta i två enheter eller lämna den ena farleden öppen.

Anläggningen bestod bland annat av en befäst kasern med utrymme för cirka 2000 personer. Den var byggd i tegel med en fasadbeklädnad av granit och försedd med kanoner. Omkring planerades tolv fristående torn som skulle bindas samman med murar och vägar. Här fanns också en garnisonsstad som skulle bli Ålands centralort – Nya Skarpans.

På Prästö fanns ett militärsjukhus och begravningsplatser för olika trosinriktningar som fanns i garnisonen. Fästningen uppfördes av militära arbetskompanier och straffångar. Under sommaren deltog även soldater. Byggandet påbörjades 1832 och fortsatte ända till fästningens fall 1854.

År 1853 anföll Ryssland Osmanska riket. England och Frankrike gick med i kriget på Osmanska rikets sida för att skydda intressen i Mellanöstern och Asien. Konflikten som kallas Krimkriget pågick 1853–1856. År 1854 spreds kriget till Östersjön då engelska och franska fartyg även nådde Bomarsund. Den 8 augusti närmade sig ett fyrtiotal engelska och franska stridsfartyg och 12 500 franska och brittiska soldater och sjömän steg iland.

Fästningen, som inte ens var halvfärdig, var nu helt omringad. Båda farlederna blockerades av brittiska och franska flottans fartyg. Den 13 augusti anfölls Brännklintstornet och den 14 augusti stormades tornet. Dagen därpå intogs Notvikstornet och den 16 augusti kapitulerade Bomarsunds fästning. Den ryska garnisonen fördes till fångenskap i Frankrike och England.

England och Frankrike erbjöd Bomarsund till Sverige. Men det skulle ha inneburit att det neutrala Sverige ockuperade ryskt territorium under pågående krig. Den svenska regeringen avböjde därför. För att ställa till med största möjliga skada för Rysslands grepp om Östersjön sprängdes fästningen i luften den 2 september.

Åland förblev ryskt. Men slaget vid Bomarsund och det hot en återuppbyggd fästning kunde ha inneburit för Rysslands motståndare ledde till att det vid fredsförhandlingarna i Paris 1856 fastslogs att Åland inte längre fick befästas. Överenskommelsen blev grunden till Ålands demilitarisering, som fortfarande är i kraft.

